

Úvod do kurzu

[Informace o kurzu v SISu\(link\)](#)

Vysvětlení sylabu po týdnech bude podáno až po vysvětlení Systému národních účtů

[Ekonomické kurzy na IES FSV\(link\)](#)

Pokud byste v budoucnu chtěli absolvovat jako volitelné kurzy některé z těchto kurzů, měli byste začít kurzy Ekonomie 1 a Ekonomie 2 (či jejich anglickými mutacemi Principles of Economics 1 a Principles of Economics 2), které jsou obvyklou prerekvizitou pro mnohé další kurzy.

[Systém národních účtů \(SNA – System of National Accounts\)\(link\)](#)

SNA je základním informačním systémem o tom co se v ekonomice děje. Impulzem pro jeho rozvoj byla [Velká deprese](#) na počátku 30. let minulého století, kdy se ukázalo, že chybí důležité informace o tom, co se v americké (ale platí to i pro jiné) ekonomice děje. Americký ekonom [Simon Kuznets](#), který se o vytvoření SNA hodně zasloužil, dostal později v roce 1971 Nobelovu cenu za „empiricky podloženou interpretaci ekonomického růstu“. V současné době je metodika SNA harmonizována ve všech zemích, což ohromně zjednodušilo vzájemné porovnávání ekonomik.

Každá ekonomika má určitou strukturu a probíhají v ní určité procesy. Vysvětlování SNA začneme na jednoduché uzavřené ekonomice, ve které abstrahujeme od vládního sektoru a od zahraničí. V této ekonomice jsou pouze tři sektory: domácnosti, firmy a finanční sektor. Z firem do domácností tečou mzdy, z domácností do firem platby za zboží a služby. Z domácností do finančního sektoru tečou úspory, z finančního sektoru do firem půjčky na investice. Struktura je znázorněna v tokovém diagramu na Obr. 1.

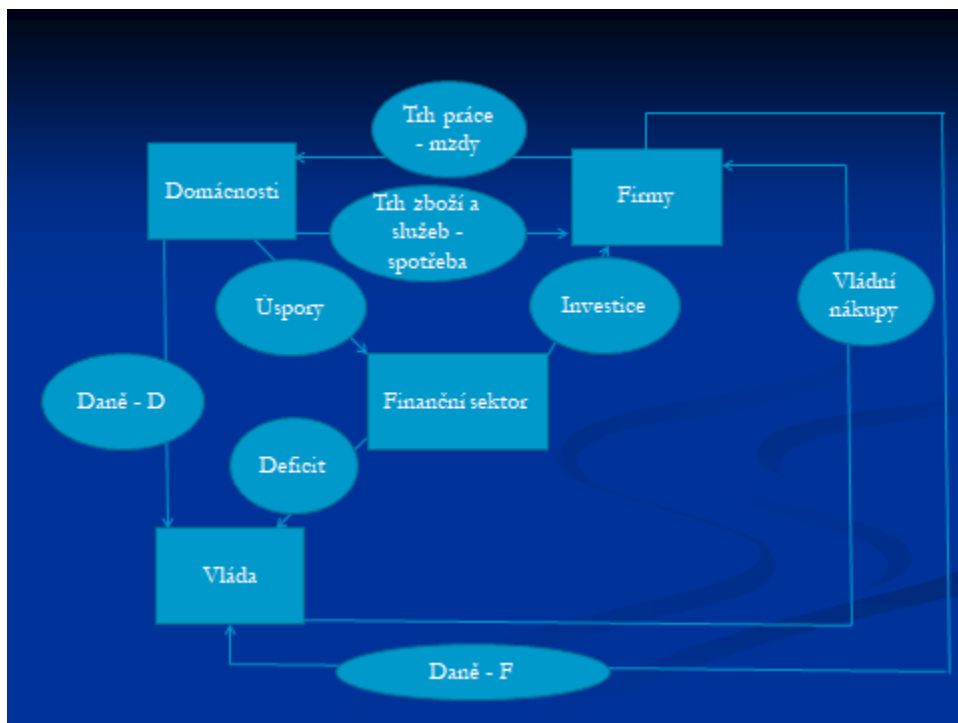

Obr. 1: Tokový diagram v třísektorové ekonomice

Tokový diagram převedeme do formy využívající T-účty. Každému sektoru přísluší jeden T-účet. Na pravé straně každého účtu máme zdroje, tj. platby, které do sektoru přicházejí. Na levé straně máme užití, čili platby, které ze sektoru odcházejí. Každý tok v tokovém diagramu je zachycen na dvou účtech. Levá strana každého účtu se rovná jeho pravé straně. Systém je konsolidovaný – každá položka je v systému jednou na pravé straně a jednou na straně levé. Systém národních účtů můžeme chápat jako aplikaci systému [podvojného účetnictví](#) na úroveň celé ekonomiky.

Nyní rozšíříme strukturu ekonomiky o vládní sektor. Tokový diagram bude vypadat jako na Obr. 3. Národní účty pro sektory v uzavřené ekonomice jsou na Obr. 4.

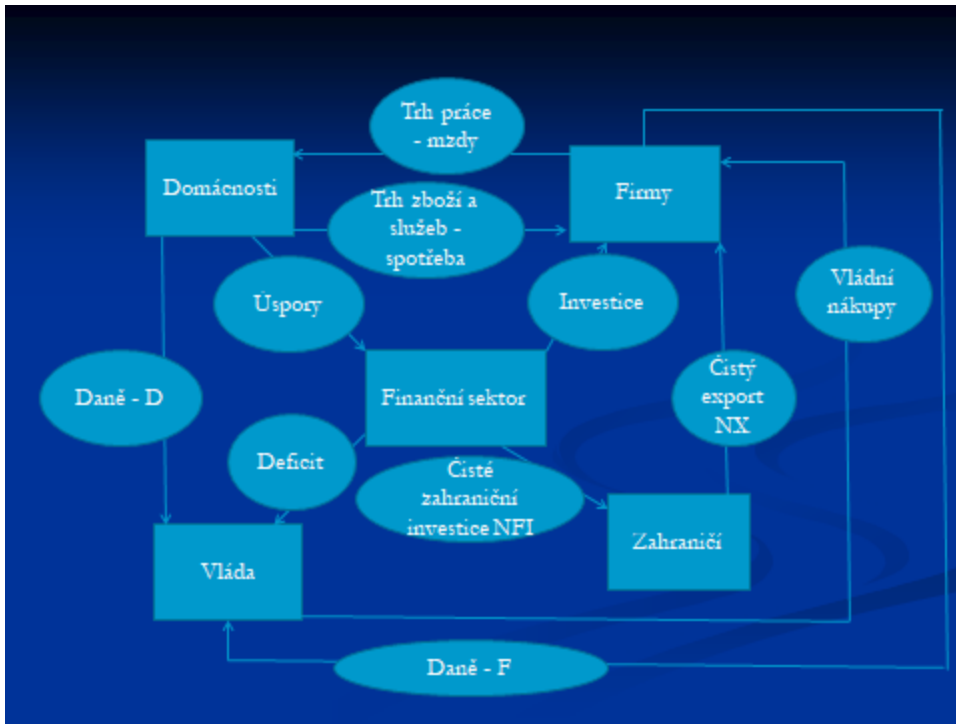
Obr. 3: Tokový diagram v uzavřené ekonomice

Obr. 4: Národní účty pro sektory v uzavřené ekonomice (Správnost vašeho doplnění si zkontrolujte v poznámce¹.)

Nyní ekonomiku otevřeme. Tokový diagram bude vypadat jako na Obr. 5. Národní účty pro sektory v otevřené ekonomice jsou na Obr. 6

¹ Zdroje vládního sektoru: Daně-D, Daně F, Deficit; Užití vládního sektoru: Vlád. Ná. = Vládní nákupy. Není úplně intuitivní, že deficit je na straně zdrojů, řiďte se tím, že účet musí být vyrovnaný (zdroje se musí rovnat užití).

Obr. 5: Tokový diagram pro otevřenou ekonomiku

Obr. 6: Národní účty pro sektory v otevřené ekonomice (Správnost vašeho doplnění si

zkontrolujte v poznámce².)

Struktura ekonomiky na Obr. 5 je úplná. Sektory se mohou dále dělit a toky mohou být také znázorněny podrobněji, princip však zůstává stále stejný. Toky v SNA jsou reálné, každé platbě odpovídá přesun zboží, služby nebo výrobního faktoru. Na straně zdrojů účtu firem najdeme Hrubý domácí produkt v obvyklém členění, na straně užití účtu firem najdeme tentýž Hrubý domácí produkt, jen v jiném členění. [Hrubý domácí produkt](#): tok finálních zboží a služeb (tedy nikoliv meziproductů) vytvořených v určité zemi za určitou dobu (např. HDP ČR v roce 2018). Účet vlády ukazuje plnění státního rozpočtu. Účet zahraničí je platební bilance³.

Sylabus kurzu po týdnech – vysvětlení

Zopakujme, že každá ekonomika má určitou strukturu, probíhají v ní určité procesy a jejich výsledky jsou zachyceny v systému národních účtů. V tomto kurzu budeme vysvětlovat některé z těchto procesů. K vysvětlení budeme používat různé modely.

V prvním týdnu probereme model trhu, ve kterém ukážeme, jak tržní proces vede k vytvoření rovnováhy na trhu. Tento model se používá pro soukromé statky, vysvětlíme tedy různé typy statků. Nainstalujte si Netlogo (freeware) a podívejte se v knihovně modelů na modely pro sociální vědy. Tyto modely jsou jiného typu než model trhu, jedná se o simulační modely založené na individuálních a heterogenních agentech.

1. **týden - Úvod do kurzu:** Informace o kurzu v SISu. Ekonomické kurzy na IES FSV. Systém národních účtů. Sylabus kurzu po týdnech – vysvětlení. Základní klasifikace zboží a služeb. Model trhu a 1. teorém ekonomie blahobytu. Netlogo - Model Library - Social Science.
2. **týden - Širší souvislosti:** Postmoderní epocha. Dějiny ekonomického myšlení. Co je ekonomie? Stručné dějiny kapitalismu.
3. **týden - Ekonomika v dlouhém časovém horizontu:** Výrobní faktory, Hrubý domácí

² Zdroje vládního sektoru: Daně-D, Daně F, Deficit; Užití vládního sektoru: Vlád. Ná. = Vládní nákupy. Zdroje sektoru zahraničí: Čisté zahraniční investice (NFI Net foreign investments); Užití sektoru zahraničí: Čistý export (NX Net Exports).

³ Pomocí podvojného účetnictví se sleduje nejen to, co se děje na úrovni celé ekonomiky, ale i to, co se děje ve firmách či jiných organizacích. Podívejte se na stránky FSV UK, úřední desku, výroční zprávy. V každé výroční zprávě je část věnovaná hospodaření fakulty. Příjmy a náklady fakulty jsou účet, na kterém se sledují roční toky. Další účet – bilance – sleduje stavy aktiv (např. budovy, pohledávky...) a pasiv (např. vlastní jmění, závazky...) k určitému datu. Rozumíte tomu, jaký je vztah stavů a toků?

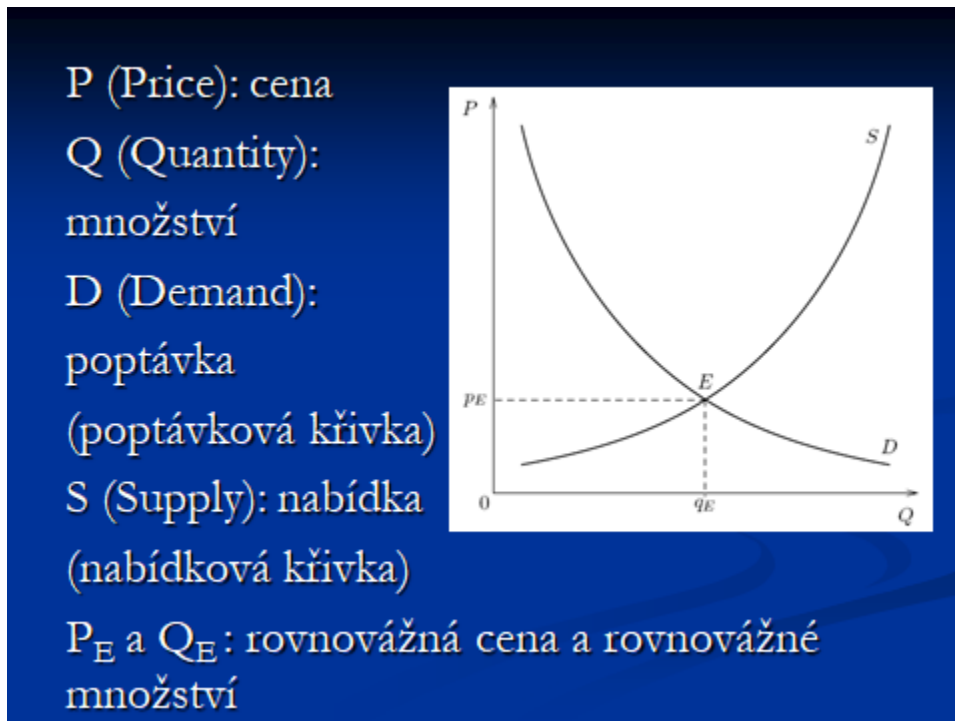
- cí produkt a Produkční funkce. Inlace, nominální a reálný HDP, nezaměstnanost. Instituce a hospodářský rozvoj. Lidský kapitál, inovace a hospodářský růst. Konvergence zemí - TED - Hans Rosling talk Asia's rise - how and when. Neklademe nepřiměřeně velký důraz na HDP a jeho růst?: TED - Michael Green talk Social Progress Index
4. **týden - Ekonomické systémy:** Kapitalistický ekonomický systém. Socialistický ekonomický systém. Reformy socialistického systému. Transformace socialistického systému na kapitalistický systém. Global preferences survey - stav neformálních institucí v ČR.
 5. **týden - Makroekonomie, vládní sektor a fiskální politika:** Agregátní poptávka a Agregátní nabídka. Hospodářský cyklus a stabilizační politika. Státní rozpočet: deficit a Maastrichtská kritéria. Veřejné statky a externality. Daně a náklady mrtvé váhy.
 6. **týden - Finanční sektor:** Struktura a účel finančního sektoru, finanční instrumenty. Peníze a Kvantitativní teorie peněz. Role transakčních nákladů a asymetrické informace při vysvětlování dějů ve finančním sektoru. Finanční krize.
 7. **týden - Peníze a monetární politika:** Historie peněz. Tvorba peněz ve finančním systému. Inlace a monetární politika.
 8. **týden - Otevřená ekonomika:** Zahraniční obchod - Komparativní výhoda, Politická ekonomie zahraničního obchodu. Mezinárodní finance - Platební bilance. Měnový kurz.
 9. **týden - Evropská ekonomická integrace:** Proces prohlubování EU. Proces rozšiřování EU. Základní fungování EU. Ekonomická geografie a regionální politika EU. Přijetí eura.
 10. **týden - Domácnosti:** Úvod - tři koherentní ekonomické školy. Teorie spotřebitelského výběru v mikroekonomii hlavního proudu a v postkeynesovské mikroekonomii. Teorie spotřeby v makroekonomii. Trh práce v ekonomii hlavního proudu a v Postkeynesovské ekonomii. Zadlužení domácností a exekuce.
 11. **týden - Firmy:** Výrobní rozhodnutí a náklady obětované příležitosti. Náklady (průměrné, mezní, fixní a variabilní). Druhy konkurence. Teorie her a Nashova rovnováha.
 12. **týden - Pozitivní a normativní ekonomie:** Nerovnost. Etické přístupy k řešení nerovnosti. John Rawls a spravedlnost. Demokracie a ekonomie.

Základní klasifikace zboží a služeb(link)

Zboží a služby označujeme také slovem „statky“. Dělíme je podle dvou charakteristik: vyloučitelnosti a rivality. K textu ve Wikipedii je třeba dodat to, že výroba a rozdělování soukromých statků má být koordinována trhem, pro ostatní typy statků tržní koordinace vhodná není - používá se byrokratická koordinace, případně se tyto statky převedou na soukromé statky (např. rozdělení – zábor – společných pastvin). U byrokratické koordinace je hlavním analytickým nástrojem [analýza nákladů a výnosů](#), která je ale explicitně či implicitně používána při každém rozhodování.

Model trhu a spotřebitelský přebytek(link)

Model trhu je na Obr. 7. Model je oproti skutečnosti vždy zjednodušený, to nám umožňuje soustředit se na to, co nás při analýze skutečnosti zajímá. Podrobný popis je ve Wikipedii.

Obr. 7: Model trhu

K poptávce:

- Předpokládáme, že u jednotlivého spotřebitele mezní užitek, tj. užitek z každé další jednotky statku klesá.
- Spotřebitel je ochoten zaplatit za každý výrobek cenu, která odpovídá meznímu užítku.
- Poptávka na trhu vznikne součtem poptávek jednotlivých spotřebitelů, součet klesajících křivek je také klesající křivka.

(Jsou možná i další vysvětlení toho, že poptávková křivka klesá.)

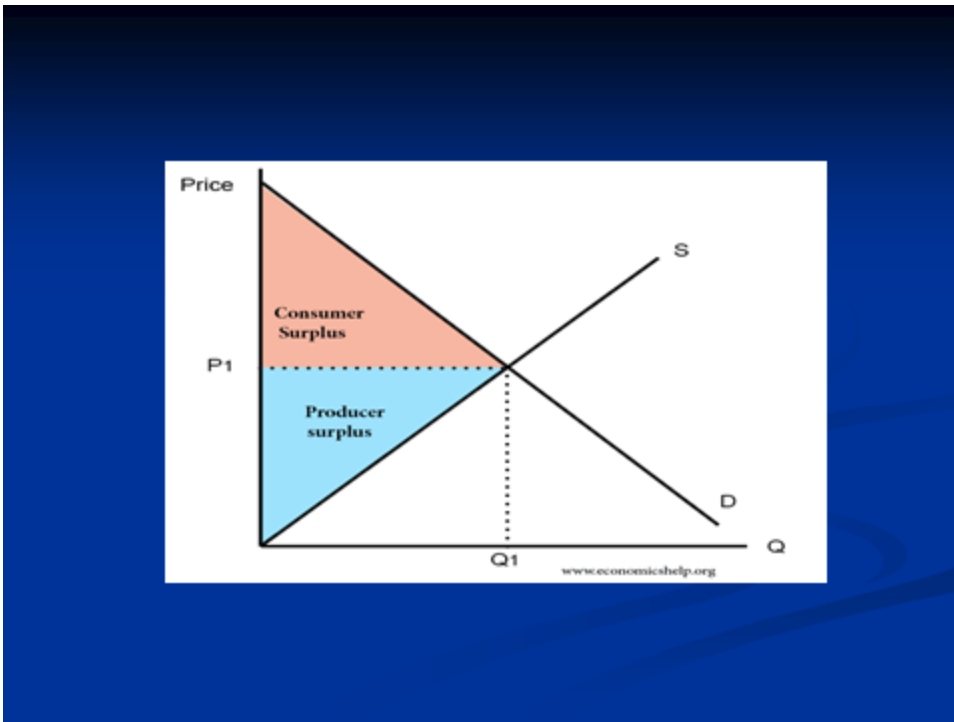
K nabídce:

- Předpokládáme, že u jednotlivé firmy mezní náklady, tj. náklady na výrobu každé další jednotky statku stoupají.
- Firma je ochotna prodat každý výrobek za cenu, která odpovídá meznímu nákladu.
- Nabídka na trhu vznikne součtem nabídek jednotlivých firem, součet stoupajících křivek je také stoupající křivka.

K rovnováze:

- Rovnováha na trhu se ustálí ceteris paribus tam, kde se protne nabídka a poptávka.
- Ceteris paribus je předpoklad toho, že se jiné veličiny (proměnné, parametry) než ty, se kterými pracujeme v modelu nemění.

Na Obr. 8 je znázorněn přebytek spotřebitele a přebytek výrobce. Předpokládejme, že zboží se prodává za rovnovážnou cenu. Mezní užitek je u všech prodaných množství až do rovnovážného bodu větší než cena, sečteme-li tyto přebytky pro všechna prodaná množství až do rovnovážného bodu, dostaneme spotřebitelský přebytek (Consumer Surplus). Mezní náklady jsou u všech prodaných množství až do rovnovážného bodu menší než cena, sečteme-li tyto přebytky pro všechna prodaná množství až do rovnovážného bodu, dostaneme přebytek výrobce (Producer Surplus).

Obr. 8: Přebytek spotřebitele a přebytek výrobce

Nyní bychom měli porozumět tzv. 1. teorému ekonomie blahobytu:

- ❑ V rovnováze je celkový přebytek, který můžeme interpretovat jako společenský blahobyt maximální.
- ❑ Trh se dostává do rovnováhy autonomně, jen tím, že spotřebitelé a firmy sledují svůj vlastní zájem: maximální užitek a maximální zisk.
- ❑ [Adam Smith](#) (1776 – kniha „Bohatství národů“) mluví o „neviditelné ruce trhu“ – aktéři na trhu sledováním vlastního zájmu maximalizují společenský blahobyt.
- ❑ Tento model trhu je argumentem pro ideologii „[laissez faire](#)“ („(vládo), nech věcem volný průběh“).

Další doporučené informační zdroje

[Stránky Českého statistického úřadu \(ČSÚ\)](#), (Statistiky -> HDP, národní účty -> Databáze národních účtů -> HDP Výdajová metoda)

[Khanova škola](#), Mikroekonomie (Poptávka, nabídka a tržní rovnováha – 68 minut, Přebytek spotřebitele a přebytek výrobce – 19 minut)

[Netlogo](#), nainstalujte si Netlogo a podívejte se do knihovny modelů na modely z oblasti sociálních věd – třeba diferenciaci bohatství